κεφάλαιο και κράτος εν κρανίω

Την υπόθεση του "βασικού μετόχου" ίσως δεν την έχετε παρακολουθήσει με ενδιαφέρον, μιας και έχει τη θέση της στον κολασμένο γαλαξία της καθεστωτικής πολιτικής. Σωστό. Πλην όμως ακόμα κι εκεί μπορεί να βρει κανείς σημαντικά στοιχεία για το ελληνικό κράτος, την ιδεολογία που παράγει (σε συνάρθρωση με τα mainstream κοινωνικά φαντασιακά) και τις κινήσεις του.

Από την εποχή που "απελευθερώθηκαν" τα μήντια από το κρατικό (: το εκάστοτε κυβερνητικό) μονοπώλιο, δηλαδή απ' τα τέλη της δεκαετίας του '80, οι ανώτεροι κυβερνητικοί υπάλληλοι απ' την μια μεριά (υπουργοί, βουλευτές, διανοούμενοι κλπ) και οι ιδιοκτήτες με τα ανώτερα στελέχη των μήντια (κατά σειρά βαρύτητας: τηλεόρασης, εφημερίδων, ραδιοφώνου) βρίσκονται σε μια σχέση "αγάπης και μίσους", με διάφορες διακυμάνσεις. Με άλλα λόγια: οι σχέσεις του (πολιτικού και διοικητικού τμήματος του) ελληνικού κράτους και των ντόπιων αφεντικών μεσολαβούνται οι ίδιες απ' τα μήντια. Κατά συνέπεια τα μήντια έχουν κατασκευαστεί και αναπτυχθεί *και* σαν "τραπέζι", πάνω ή κάτω απ' το οποίο παίζονται μερικές πλευρές των σχέσεων ανάμεσα σε κράτος και κεφάλαιο στην ελλάδα.

Πρέπει να τονίσουμε, για να μην γίνουν ολέθριες παρεξηγήσεις, το *μερικές πλευρές*. Υπάρχουν ζητήματα στρατηγικής σημασίας για τα ελληνικά αφεντικά, στα οποία (ζητήματα) οι σχέσεις τους με τους πολιτικούς (υπαλλήλους τους) δεν επιτρέπουν κανενός είδους "τραπέζι" σαν τα μήντια. Σ' αυτά τα στρατηγικής σημασίας ζητήματα η συνάρθρωση της κορυφής της δημόσιας διοίκησης και των καπιταλιστικών συμφερόντων όχι μόνο είναι μη-μεσολαβήσιμη από οθόνες, ραδιόφωνα και εφημερίδες, αλλά είναι - και πρέπει να είναι - πλήρως αδιαφανής ... για το κοινό.

Το πεδίο στο οποίο υπάρχει "πρόβλημα" (και είναι ένα πεδίο στο οποίο υπάρχει "πρόβλημα" από την δημιουργία του ελληνικού κράτους) είναι της ιδιωτικής νομής του πλεονάσματος το οποίο αποσπά η κρατική μηχανή. Η "αγορά κέρδους" την οποία κουμαντάρει το κράτος (οι δημόσιες επενδύσεις, άμεσες ή έμμεσες) αποδεικνύεται κατά περιόδους μικρότερη από τις ορέξεις των ντόπιων αφεντικών. Πράγμα που σημαίνει ότι συχνά πυκνά κάποια απ' τα ντόπια αφεντικά "μένουν έξω" από την μοιρασιά των δημόσιων επενδύσεων, ή παίρνουν μικρότερο κομμάτι από εκείνο που ορέγονταν. *Αυτή η σύγκρουση, η ενδοκαπιταλιστική σύγκρουση των ντόπιων αφεντικών για τη νομή του δημόσιου (κρατικού) προϋπολογισμού προϋπήρχε των "απελευθερωμένων" μήντια.* Όμως αυτή η "απελευθέρωση" προσέφερε ένα σετ *πιο άμεσων (πιο άμεσων στην απεύθυνση στην "κοινή γνώμη") "μεγαφώνων" στα χέρια των συγκρουόμενων.*

Σ' αυτό το σημείο γεννιέται ένα ερώτημα. Οι κυβερνητικές ελίτ, απ' τις αρχές της δεκαετίας του '90 και μετά, "γκρινιάζουν" κατά καιρούς ότι μέσω αυτών των "μεγαφώνων" οι έλληνες επιχειρηματίες ασκούν εκβιασμούς στις κρατικές αποφάσεις που έχουν σχέση με τα "συμφέροντα" (των αφεντικών). Μπορούν όμως πράγματι τα κανάλια ή τα ραδιόφωνα, ή οι εφημερίδες ή τα περιοδικά του ενός και του άλλου επιχειρηματία να επηρεάσουν καθοριστικά τις κομματικές προτιμήσεις του πληθυσμού; Είναι, για να το θέσουμε διαφορετικά, η κομματική ιδεολογία του πληθυσμού (και άρα τα κριτήρια με τα οποία ψηφίζει την μία ή την άλλη κομματική κάστα) τόσο καίρια εξαρτημένη απ' τα μήντια ώστε να μπορούν, μέσω αυτών, τα αφεντικά (των μήντια) να απειλούν ότι μπορούν να ρίξουν ή να ανεβάσουν κυβερνήσεις;

Η απάντηση είναι εύκολη: ΟΧΙ! Υπάρχουν πολλά παραδείγματα επ' αυτού. (Το πιο "έντονο" και χαρακτηριστικό είναι η περίοδος του 'σκανδάλου Κοσκωτά", όπου σχεδόν δεν υπήρχε μήντιο που να υποστηρίζει τον Παπανδρέου... Παρόλα αυτά το κόμμα του δεν έπεσε σε καμμία περίπτωση εκεί που ήθελαν οι αντίπαλοί του, και σύντομα ξανακέρδισε τις εκλογές.) Η εκλογική συμπεριφορά των πληθυσμών είναι πολύ πιο σύνθετη απ' το απλό, του να προκύπτει "ευθύγραμμα" από τις "γραμμές" των μήντια.... (Κι αν δεν ήταν τέτοια τι θα χρειάζονταν τα περιβόητα γκάλοπ;) Το ζήτημα είναι, όχι παράδοξα για εμάς, το ακριβώς αντίθετο: Δεν είναι η καθοριστική επιρροή των επιχειρηματικών μήντια πάνω στις ανα τετραετία επιλογές των ψηφοφόρων που τα κάνει "ζόρικα" για τις κυβερνητικές ελίτ στην ελλαδάρα.... αλλά το γεγονός ότι αυτές οι κοινοβουλευτικές συμμορίες έχουν επίσης ανάγκη αυτά τα ίδια μήντια για να παράγουν την "κυβερνητική ιδεολογία" που θεωρούν απαραίτητη για να ανανεώνουν τα πόστα (και τους μισθούς) τους. Με δυο λόγια: την δυνατότητα να γίνονται (όταν και αν γίνονται) τα μήντια εργαλεία εκβιασμών στις κυβερνητικές αποφάσεις δεν την κερδίζουν τα αφεντικά των μήντια απ' την (υποτιθέμενη) "άπαιχτη" επιρροή τους... Την κερδίζουν απ' τις κυβερνητικές κλίκες, στο μέγεθος που και αυτές χρειάζονται τα μήντια!

Η τριγωνική σχέση ανάμεσα σε αφεντικά, πολιτικούς και μήντια, όπου τα μήντια είναι ένας διπλής ροής μεσολαβητής των σχέσεων ανάμεσα σε αφεντικά και πολιτικούς (ανάμεσα σε αφεντικά και πολιτικό κράτος) δεν θα μπορούσε να είναι ποτέ "ήρεμη" παρά μόνο σε δύο περιπτώσεις. Είτε στην περίπτωση που τα ντόπια αφεντικά θα είχαν κηρύξει μεταξύ τους ειρήνη, είτε στην περίπτωση που τα ντόπια κόμματα θα έλεγαν ανοικτά ότι είναι ένα και το αυτό.

Αυτή η δημιουργική αβεβαιότητα για το ποιός επιχειρηματίας τρώει τι και πόσο απ' τις δημόσιες επενδύσεις (και αντίστοιχα, ποιός πολιτικός τρώει τι και πόσο απ' τις συμβάσεις που σπρώχνει κατάλληλα) πήρε απ' τα τέλη της δεκαετίας του '90 το όνομα "διαπλοκή". Δεν είναι τυχαίο ότι αυτό το βαφτίσι το έκανε η αριστερά (συγκεκριμένα ο συνασπισμός). Το να υποστηρίζει κάποιος ότι "υπάρχει ανωμαλία" στη συνάρθρωση του κράτους και των αφεντικών σημαίνει ότι αυτός ο κάποιος είναι είτε ηλίθιος, είτε πονηρός. Ηλίθια (ιδεολογικά μιλώντας) αποδείχθηκαν τα στελέχη της αριστεράς. Πονηρά τα στελέχη της νέας δημοκρατίας: αξιοποίησαν αυτό το ανιστόρητο επιχείρημα (το ότι στον καπιταλιστικό κόσμο είναι "σκάνδαλο" η σχέση κράτους και κεφαλαίου!!!) και την ιδεολογική του συνέπεια (ότι χρειάζεται "σιγύρισμα" στο κράτος, δηλαδή "κάθαρση"!!!) σαν όπλο στις περασμένες εκλογές. *Αυτό το κόλπο "έπιασε", όχι επειδή το βροντοφώναξαν τα μήντια των θιγμένων από την προηγούμενη (πασοκική) μοιρασιά επιχειρηματιών, αλλά επειδή ταίριαξε γάντι στο μικροαστικό φαντασιακό.* Ήδη όμως νωρίτερα, η πασοκική κυβέρνηση, ενοχλημένη από τις εναντίον της κριτικές για "διαπλοκή" (διάβαζε: μονομέρεια στη μοιρασιά των κρατικών κονδυλίων) και θέλοντας να ενισχύσει την *συμβολική και τυπική ισχύ* της απέναντι στους επιχειρηματίες είχε ψηφίσει έναν καταπληκτικό νόμο. Ο οποίος όριζε τι ποσοστό στην ιδιοκτησία των μήντια θα έπρεπε να έχει, μάξιμουμ, κάποιος επιχειρηματίας, για να μπορεί να παίρνει μέρος στην μοιρασιά των δημοσίων εργολαβιών!! Με δυο λόγια ο νόμος έλεγε ότι το κράτος απαιτάει στον (υποτιθέμενο) εκβιασμό των μηντιαρχών με έναν δικό του, ορίζοντας την μετοχική σύνθεση τόσο των μήντια όσο και όλων των εταιρειών που "συναλλάσσονται με το δημόσιο"!

Αυτόν ακριβώς το νόμο αποφάσισε (ή παριστάνει ότι αποφάσισε) να τον τραβήξει στα ακρότατα όριά του η καινούργια κυβέρνηση. Αν και "δεξιά" εμφανίζεται να πρωταγωνιστεί στο έργο: κάτω το κεφάλαιο, ζήτω το κράτος!

Το πρώτο που θα έλεγε κανείς (όχι με τα δικά μας μυαλά!) είναι ότι το να υποστηρίζει το πολιτικό προσωπικό του κράτους ότι *επειδή οι επιχειρηματίες με εκβιάζουν με τα μήντια τους γι' αυτό θα τους απαγορεύσω να έχουν τέτοια ιδιοκτησία* είναι τόσο λογικό, για την κρατική λειτουργία, όσο το να λέει ότι *επειδή οι δικαστές έχουν μια ροπή προς τον χρηματισμό γι' αυτό από εδώ και πέρα θα δικάζουν μόνο φτωχούς.* Τέτοια λογική! Σ' αυτό το επίπεδο που παρουσιάστηκε και παρουσιάζεται η παράσταση περί "βασικού μετόχου" είναι απλά αδιανόητη (και σαν τέτοια κατάλληλη για θεαματική ιδεολογική χρήση). Η πασοκική κυβέρνηση είχε νομοθετήσει ότι οι επιχειρηματίες που θέλουν κομμάτια των δημόσιων επενδύσεων θα πρέπει να έχουν το μέγιστο 5% ενός μήντια - και είχε αφήσει κάπως χαλαρό το ζήτημα του αν οι συγγενείς τους θα μπορούν να έχουν μεγαλύτερα μερίδια. Ε, οι ενδιαφερόμενοι μετέφεραν τις μετοχές τους στις συζύγους, στους απογόνους, στις θείες, στις γάτες τους, και το πράγμα θεωρήθηκε "λήξαν".... Η νεοδημοκρατική κυβέρνηση νομοθέτησε ότι δεν πρέπει να έχουν πάνω από 1%, και το ίδιο ισχύει και για συγγενείς μέχρι τάδε βαθμού συγγένειας. Το ενδιαφέρον ωστόσο είναι ότι επειδή συχνά εταιρείες έχουν μετοχές άλλων εταιρειών (και πάει λέγοντας) για να εξακριβωθεί το αν ένας "εργολάβος δημοσίου" ή το σόι του έχει παραπάνω από 1% μήντια θα πρέπει να "ονομαστικοποιούνται" όχι μόνο το μετοχολόγιο κάθε μήντιου αλλά και τα μετοχολόγια όλων των εταιρειών που έχουν μετοχές εταιριών, που έχουν μετοχές άλλων εταιρειών, που έχουν μετοχές ελληνικών μήντια. Και επειδή αυτά τα μετοχολόγια αλλάζουν κάθε στιγμή (αγορές και πωλήσεις μετοχών γίνονται συνέχεια, σε ώριμο καπιταλισμό ζούμε!) αυτός ο έλεγχος, θα είναι αναγκαστικά και *παγκόσμιος* και *διαρκής!*

Με δυο λόγια: η νεοδημοκρατική κυβέρνηση του ελληνικού κράτους εμφανίζεται (*για να μην την "εκβιάζουν" οι ντόπιοι επιχειρηματίες...*) αποφασισμένη να κάνει "κάθαρση" όχι μόνο στον ντόπιο αλλά και στον παγκόσμιο καπιταλισμό! Λογικά κατά συνέπεια (για τα καπιταλιστικά δεδομένα) μια εταιρεία υπολογιστών θυγατρική πολυεθνικής, η "IBM ελλάς", έστειλε ένα ειρωνικό γράμμα στην ελληνική κυβέρνηση, λέγοντας ότι αν γίνει τέτοια έρευνα για να αποδειχθεί αν οι μέτοχοί της έχουν ή όχι πάνω από 1% ελληνικού μήντια ώστε να μπορεί να πάρει εργολαβία του δημοσίου, θα πρέπει να ελέγχονται πάνω από 2.500.000 μέτοχοι της μητρικής IBM, σε όλο τον κόσμο, που αλλάζουν κάθε μέρα... *Δόλιες πολυμετοχικές εταιρείες τι σας έμελλε να πάθετε... από μια δεξιά κυβέρνηση...*

Κι αν ο πόνος της ελληνικής κυβερνητικής ελίτ φαίνεται κιόλας τεράστιος, δεν σταμάτησε εδώ. Δεν θα μπορούσε άλλωστε. Σαν μέλος του κλαμπ που λέγεται ευρωπαϊκή ένωση η ελλαδάρα πρέπει να συνεννοείτε με τους "εταίρους" της, ειδικά αν πρόκειται να κάνει κάθαρση και στους δικούς της καπιταλιστές. Εύλογα αυτοί οι εταίροι έβαλαν φωνή, του είδους "τι κάνετε εκεί ρε μαλάκες; πάτε καλά;" Αυτό το κράξιμο, εύλογο στο βαθμό που η νέα δημοκρατία δεν έχει υψώσει ακόμα την κόκκινη σημαία στο κοινοβούλιο, τόσο η κυβέρνηση όσο και οι εξ αριστερών φανεροί σύμμαχοί της (κκε και συνασπισμός, το πασοκ απλά είναι υποχρεωμένο να κάνει την αντιπολίτευση, κάποιος πρέπει να την κάνει κι αυτή τη δουλειά) την μετέφρασαν ως εξής: *η ευρωπαϊκή ένωση επιτίθεται στο σύνταγμά μας - κάτω τα χέρια - ζήτω το ελληνικό σύνταγμα!* Πράγματι: ο πασοκικός νόμος περί "βασικού μετόχου" που μνημονεύσαμε νωρίτερα έχει περάσει στο σύνταγμα! Ως εκ τούτου ο ηλίθιος (ή, πιο σωστά, αυτός που για να κάνει σωστά τη δουλειά του πρέπει να γίνεται ακόμα και ηλίθιος) και ο πονηρός μετέτρεψαν *την δημιουργική αβεβαιότητα για τις μοιρασιές του ελληνικού δημόσιου χρήματος σε επιχειρηματίες σε ζήτημα, ούτε λίγο ούτε πολύ, "εθνικής υπερηφάνειας".* Ο πονηρός είχε τους λόγους του γι' αυτό το καινούργιο, αναβαθμισμένο επεισόδιο της παράστασης. Θα τους δούμε πιο κάτω. Όσο για τον ηλίθιο; Αυτός θυμήθηκε ότι είναι γενικά υπέρ της "εθνικής απελευθέρωσης". Οπότε *υπερασπίζεται το σύνταγμα ορισμένων ντόπιων αφεντικών από το κράξιμο άλλων!* That's good. Τελικά μπορεί ο ηλίθιος να είναι καθόλου ηλίθιος!!

Όλο αυτό το σενάριο, το ότι δηλαδή η κυβερνώσα (όπως και η προηγούμενη, πιο διαστακτικά) συμμορία αποφάσισε να "διαχωρίσει" το κράτος από το κεφάλαιο, και ότι θα πάει το πράγμα όσο μακριά χρειάζεται, ακόμα κι αν χρειαστεί να σπάσει τα μούτρα όλης της υπόλοιπης ε.ε., ακόμα κι αν χρειαστεί να δουλεύουν όλοι οι λογιστές του πλανήτη για να στέλνουν κάθε μέρα πειστικούς όρκους στην ελλάδα ότι δεν έχουν ψωνίσει ούτε ένα τοις χιλίοις από ελληνικό μήντιο, όλο αυτό είναι λοιπόν φάρσα. Μεγάλη, αλλά φάρσα. Είναι ξεκάθαρο ότι, σε επίπεδο νομοθεσίας, η ελληνική κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να κάνει πίσω.

Αλλά δεν τελειώνει εκεί το πράγμα. Γιατί ένας τέτοιος νταλκάς; Κάτι άλλο συμβαίνει. *Το οποίο, προφανώς, δεν λέει κανένα κόμμα, κανένα αφεντικό και κανένα μήντιο.* Είναι απ' αυτά που, όπως μνημονεύσαμε νωρίτερα, δεν γίνονται ούτε πάνω ούτε κάτω απ' το τραπέζι της μαζικής αποβλάκωσης, αλλά πολύ μακρύτερα.

Δεν είμαστε σε θέση να πούμε με απόλυτη σιγουριά κάτι. Θα διατυπώσουμε όμως μια υπόθεση εργασίας, και θα φανεί στο μέλλον αν είναι βάσιμη. *Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα (ΟΛΑ) έχουν συμφωνήσει ότι το στρατηγικά οικονομικά συμφέροντα που πρέπει να εξυπηρετήσουν είναι αυτά των αφεντικών του εφοπλισμού. Ή, σε μια πιο ήπια εκδοχή, ότι τέτοια αφεντικά πρέπει να έχουν πρώτο λόγο όχι μόνο στην "παραγωγή πολιτικών αποφάσεων" (αυτό μπορεί να γίνεται ήδη) αλλά και στην παραγωγή ιδεολογίας για κοινωνική χρήση.* Άρα χρειάζεται να είναι "παρόντα" τέτοια αφεντικά στην ελληνική δημόσια ζωή. Και πως θα είναι παρόντα; Με - και μέσω - κάποιων μήντια.

Αλλά η αγορά των μήντια στην ελλάδα είναι κορεσμένη προ πολλού. Δεν χωράνε "καινούργιες επενδύσεις". Το μόνο που μπορεί να γίνει είναι κάποια να αλλάξουν χέρια. Πώς θα γίνει αυτό *όταν τα μήντια ενισχύουν υπάρχουσες σχέσεις εξουσίας αλλά και θέσεις οικονομικής ισχύος;* Μόνο να πουληθούν. Πώς θα πουληθούν; Με το ζόρι.

Αν αυτή η υπόθεση εργασίας έχει βάση, σχετίζεται άμεσα με κάποια πράγματα που έχουν πολύ μεγαλύτερη σημασία απ' το ποιός είναι ο ιδιοκτήτης του ενός ή του άλλου καναλιού. Το ελληνικό εφοπλιστικό αλισβερίσι, όντας παγκόσμιας λειτουργίας, δεν εξαρτά πράγματι τον κύκλο εργασιών του απ' τις *προμήθειες και τις εργολαβίες του ελληνικού κράτους.* Από την άλλη πλευρά μερικοί από τους καπιταλιστικούς κύκλους που έπαιξαν κεντρικό ρόλο στη συσσώρευση εντός και εκτός ελληνικών συνόρων την προηγούμενη 15ετία (κατασκευές, τηλεπικοινωνίες) πνέουν τα λοίσθια. ***Δεν μπορεί να κάνει πλέον** (ή δεν μπορεί να κάνει στον βαθμό που ήλπιζε ή έκανε)* ***το ελληνικό κράτος διεθνή και περιφερειακή πολιτική σαν εκφραστής κατασκευαστικών ή άλλων επιχειρήσεων που δεν έχουν μέλλον στον διεθνή καταμερισμό καθότι είναι μισοχρεωκοπημένες.*** Συνεπώς, η "πεφωτισμένη" (διακομματική) πολιτική ντόπια ελίτ δεν έχει και λόγο να "συνδιαλέγεται" με τέτοια αφεντικά με τους "ισότιμους" όρους που παρέχει η διπλή ροή της μεσολάβησης των μήντια. Μπορεί να συνδιαλέγεται μαζί τους και θα το κάνει, μπορεί να εκφράζει και δικά τους συμφέροντα και θα το κάνει· αλλά αυτά (ή κάποια απ' αυτά) τ' αφεντικά θα πρέπει να πάψουν να κρατάνε μαχαίρι μεγαλύτερο από το μπόι τους.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα τότε οι νομοθετικοί, ιδεολογικοί και ρητορικοί παραλογισμοί γύρω από τους "βασικούς μετόχους" των μήντια έχουν μια λογική. Και η λογική αυτή μπορεί να διαβαστεί στις *επιλογές της εξωτερικής πολιτικής* του ελληνικού κράτους. Το οποίο, μέσα απ' αυτές τις επιλογές, εμφανίζεται λιγότερο σαν εκφραστής του *επαρχιακού εθνικισμού* του είδους "εξάγουμε την εγχώρια (και ανύπαρκτη) ανάπτυξή μας και έτσι κατακτάμε τα πέριξ" και περισσότερο σαν εκφραστής του *διεθνικού εθνικισμού* των μεταφορικών (ναυτιλιακών) εταιρειών ελληνικής ιδιοκτησίας. Αν έτσι όντως έχουν τα πράγματα, τότε ο παραλογισμός της "εν δυνάμει παγκοσμιοποίησης" της ελληνικής "κάθαρσης" δεν είναι παρά το αντεστραμμένο είδωλο της πραγματικής παγκοσμιότητας των συμφερόντων και λειτουργιών που θέλει (ή πρέπει) να υπηρετήσει το ελληνικό κράτος.

Δεν κόβουμε τα χέρια μας ότι έτσι συμβαίνει. Όμως αυτή είναι η μόνη λογική σχέση επιλογών και καταστάσεων που μπορούμε να διαγνώσουμε πίσω από το παραβάν της ιδεολογίας. Εννοείτε ότι αυτή η - κατ' εμάς - λογική σχέση απλώνεται στο ιστορικό ανάγλυφο των κινήσεων του ελληνικού κράτους και των σχέσεών του με τους ελληνικούς καπιταλιστικές λειτουργίες, ίσως και από τότε που δημιουργήθηκε. Αλλά ήδη το πράγμα πάει μακρυά...

(Κάποτε ίσως γίνει δυνατόν να πούμε μερικά βασικά πράγματα. Ίσως...)

κεφάλαιο και κράτος εν κρανίω